

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE TERMAL TURİZMİN ÖNEMİ

Dr. Toros ÖZBEK
Turizm Bakanlığı

ABSTRACT

THERMAL TOURISM IN THE WORLD AND TURKEY AND ITS IMPORTANCE

Dr. Toros ÖZBEK
Consultant of Ministry of Tourism, ANKARA

Thermal tourism has gained great importance in tourism sector and health tourism particularly in Europe. Turkey is much richer than European countries in mineral waters and spas. But since there aren't sufficient number of curing centers, lack of foundation and because of negative factors, thermal tourism in Turkey could not reach the desired level.

In this article, the importance of thermal tourism in the world and in Turkey, the existing situation, new developments, problems and recommendations are discussed.

GİRİŞ

Milli gelire olan katkısı ve yarattığı döviz, iş ve istihdam olanakları ile diğer yararlı etkinlikleri sayesinde turizm, ülke ekonomisinde önemli bir yer işgal etmektedir. Artan yatırımlarla birlikte turist sayısında ve döviz gelirlerinde önemli derecede artışın sağlanması, konunun hükümet politikası olarak ele alınması sayesinde olmuştur. Bu nedenle, Türkiye'nin gündeminde turizm, çok önemli bir sosyoekonomik konu olarak yer almaktadır.

Turizm; doğa, insan, altyapı, tesis özellikleri ile insan ve insanla arası ilişkilerle donanmış bir sosyokültürel olgu olarak da toplumsal değişim ve gelişimin itici güçlerinden biri haline gelmiştir. Çevrenin korunmasını, değerlendirilmesini sağlayan bir faktör olarak da ayrıca görev yapmaktadır.

Günümüzde sanayileşme ve aşırı kentleşme sonucu ortaya çıkan hava, su ve toprak kirlenmesi, rutubetli ve gürültülü ortamlar ile çevre sorunlarının yarattığı sağlıksız kent yaşam ortamının hızla gelişmesi sonucunda, insanlar ve toplum sağlığı üzerindeki etkileri artmaya başlamıştır. Bunlar; stres, beslenme bozuklukları, bedensel yorgunluklar, romatizma, sindirim, solunum, dolaşım yolları hastalıkları gibi, modern çağın yaygın hastalıkları olarak ortaya çıkmaktadır.

Sağlıksız toplumların işgücü ve üretimi de bu nedenlerle azalmaktadır. Gelişmiş ülkeler insan sağlığını korumak, işgücünü, dolayısıyla üretimi arttırmak, sağlıklı yaşamı sağlamak amacı ile doğal turizm kaynaklarından olan temiz hava, güneş, deniz, şifalı termal suların dinlendirici - tedavi edici özelliklerinden, iklim ve çevre olanaklarından, diğer turizm çeşitleri ile birlikte yararlanarak güncel sorunlarını çözmeye çalışmaktadırlar.

Bu insanlar, içinde buldukları sağlıksız ve monoton kent ortamlarından uzaklaşarak doğaya dönmekte, doğal turizm kaynaklarından da yararlanmak üzere insan sağlığına etkin, mineralize termal suların buldukları yerlere giderek kür amacı ile bir süre konaklamaktadırlar. İşte, seyahat etmek sureti ile yer değiştirerek; termal kür merkezi, kaplıca tedavi merkezlerine gelen ve bir süre burada konaklayan küristler, "Termal Turizm" hareketini yaratmaktadırlar. Konaklama esnasında; konaklama, beslenme, dinlenme, tedavi, eğlence, spor gibi ihtiyaçlara cevap veren

alt ve üstyapılar, arz ve talebe göre ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda bu tesisler en son teknoloji ve bilim çevresinde oldukça ileri düzeye getirilmektedirler. Bu da, rekabet ve alternatifleri yaratmaktadır.

Doğal çevre ile sosyokültürel çevre olanaklarının dinlenme, rekreasyon, eğlence ve spor gibi özellikle insan sağlığını korumak, zinde kalmak veya hastalıkları tedavi ve rehabilite etmek amacıyla bu dalda uzmanlaşmış tıp, teknik, işletme gibi çeşitli disiplinlerin entegre olarak yaptıkları çalışma ve hizmetler sağlık turizmini oluşturmaktadır. Mineralize termal sular ile yapılan kür uygulamalarına "Balnéothérapie", deniz suyu ve deniz iklimi ile yapılan kür türüne "Thalassothérapie", sağlıklı iklimde bulunma ve iklim kürü uygulamalarına "Klimathérapie", tatlı sularla yapılan kür uygulamalarına "Hidrothérapie" adı verilmektedir.

Mineralize termal suların ve bunlara ait çamurların, kaynağın yöresindeki sağlık üzerine olumlu etki yaratan çevre ve iklimsel faktörlerin ve biyolojik ortamın insan sağlığına olan etkisi, uzman hekimin programı ve denetimi ile termal su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerle, iklim kürü ayrıca fizik tedavi, rehabilitasyon, mekanoterapi, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerle birleştirilecek şekilde yapılan, kür (tedavi) uygulamaları için yapılan turizm hareketi "TERMAL TURİZM" türünü "TERMALİZM" oluşturmaktadır. Bu uygulamaların yapıldığı tesislere **TERMAL KÜR MERKEZİ** veya **KAPLICA TEDAVİ MERKEZİ** denilmektedir.

Termal sulardan yararlanılarak yapılan kür uygulamaları (Balnéothérapie) sayesinde bugün gelişmiş Dünya ülkelerinin turizmlerinde önemli bir yer kazanmış olan termal turizm türü, sağlık turizminin ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Termal kür merkezlerindeki tesislerde hasta insanlar ile sağlıklı insanlar bir arada konaklayarak yaşamaktadırlar. Bu nedenle çok farklı yapıdaki turist ve küristlerin tüm ihtiyaçlarına cevap verebilecek tarzda çok amaçlı olarak projelendirmek suretiyle; uygun personel kullanılır, alt ve üstyapı, işletme şekli uygulanır. Bu nedenle, klasik turizm tesislerinden, örneğin; deniz ve kış turizm tesislerinden farklı bir yapı, işletme ve personel istihdamını gerektirmektedir. Bu yönü ile de termal kür merkezleri kompleks bir sistemi oluşturmaktadır. Sonuç olarak; termal tu-

rizmde kullanılan tesislerin yapımı ve işletilmesi, pazarlanması, tanıtılması, yapılan diğer uygulamalar yönünden ayrı bir özellik arz etmektedir. Bu nedenle güncel tıp bilimi, tekniği ve yeni teknolojiye göre farklı bir yapı kazanmıştır.

Modern bir termal sistem 3 ana bölümden oluşmaktadır:

1- Konaklama Tesisleri (Kür Oteli) : Yeme, içme, yatma, eğlence ve diğer sosyal tüm ihtiyaçlara cevap verebilen birimlerdir.

2- Kür Merkezi : Mineralize termal suların tedavi edici özelliklerinden doktor ve diğer tıbbi ekip nezaretinde yararlanıldığı, çeşitli teknik ve tıbbi uygulamaların, tedavilerin (Kür) yapıldığı tesislerdir. Bu birimde asgari olarak; kür havuzu, özel banyolar, basınçlı duşlar, fizik tedavi bölümü, beden eğitimi salonu, masaj, çamur banyosu vb. bulunmalıdır.

3- Kür Parkı (Rekreasyon Alanları) : Tesislerde konaklama ve tedavi esnasında yaşamı renklendirmek amacı ile hazırlanan rekreasyon alanlarıdır. Açık ve kapalı spor sahaları, yürüyüş alanları, açık ve kapalı yüzme havuzları, gazinolar, konser salonu, alışveriş merkezi gibi gerekli görülen diğer yapı ve uygulamalardır.

Termal turizmde, kür mevsimlerinin diğer turizm türleri ile aynı zamanda olması, bütün yıl devam etme özelliği, kür süresinin en az 2-3 hafta devam etme zorunluluğu, kongre, kış sporları, üçüncü yaş turizmi, av-golf-dağ-deniz-ören turizmi gibi önemli diğer turizm çeşitleri ile her zaman entegre bir şekilde programlama ve uygulama kolaylığı, avantajı sayesinde; tesislerin yıl boyu doluluk oranlarını devamlı olarak %80'in üzerinde tutmak, yıl boyu istihdam ve kârlılığı sağlamak mümkün olmaktadır. Sonuç olarak, bölgeler arası dengenin sağlanması, iç ve dış turizme canlılık getirilmesi, halk sağlığı, turizm çeşitliliğinin artırılmasının sağlanması açısından termal turizm önemli derecede ilgi ve çekicilik kazanarak, turizm sektöründe etkin ve aranan bir turizm çeşiti haline gelmiştir.

Sağlıklı yaşam ve insan sağlığına önem veren gelişmiş ve gelişmekte olan dünya ülkeleri mineralize termal suların bu etkinliğinin farkına vararak yapmış oldukları yatırımlar ve tedavi üniteleri ile, buna bağlı diğer kompleksler sayesinde termal turizmde önemli bir mesafe alarak büyük kazançlar sağlamaktadırlar. Ülke turizmi içinde termal turizm; sağladığı döviz girdisi, halk

sağlığına yararı ve diğer etkinlikleri sayesinde ülke ekonomisi ve turizm sektöründe önemli bir yer kazanmıştır.

Son yıllarda ülkeler ve aynı ülkedeki işletmeler arasındaki rekabet hızlanmıştır.

Teşhis ve tedavi yöntemlerinde büyük gelişmeler, yeni teknoloji, alet, ekipmanlardaki hızlı değişim, kaplıca tedavi merkezleri ile işletmecilikte önemli bir evrim yaratmaktadır. Termal sularla ve bununla beraber yapılan diğer tedavi tekniklerindeki tıp teknolojisi ile ortaya çıkan ilerleme talebi de artırıcı bir faktör olarak görülmektedir. Termal suların aranması, bulunması, çıkarılması, güvenceli olarak üretilmesi ve korunması ile ilgili etüd ve teknikler oldukça ilerlemiştir. Talebe göre potansiyel arttırım çalışmaları sürdürülmektedir. Sonuç olarak, kür merkezlerinde ihtisaslaşmış tıp personeli ve diğer yardımcı elemanlar, alt ve üstyapı, işletme ile ilgili uzmanlaşmış mühendisler yetişmektedir. Tedavisi, sporu, eğlencesi, tesisleri, işletme teknikleri, personeli ile yeni bir sektör ortaya çıkmaktadır. Bu sektörün insan sağlığı ve ülke ekonomisine sağladığı katkılar küçümsenemeyecek boyutlara ulaşmıştır.

DÜNYA'DA TERMAL TURİZM

Dünya ülkelerinden; Almanya, Avusturya, Fransa, İtalya, Macaristan, Çekoslovakya, İsviçre, İspanya, Yunanistan, Japonya termal turizmde önem kazanmış ülkelerdir. Amerika'da termalizm yeni yeni benimsenmekte olup, yeni tesislerin yapımına başlanmıştır. Rusya'da da termal merkezler bulunmakta olup, ancak tesisler yeterli düzeyde değildir. Çin, Cezayir ve Tunus'ta termal tesisler bulunmaktadır.

Federal Almanya'da 280 bin personelin çalıştığı 263 adet resmi belgeli kaplıca, deniz, iklim kür merkezi bulunmaktadır. Tesislerin toplam yatak kapasitesi 750 bin civarındadır. 1988 yılında Almanya'da bu tesislere 8.53 milyon turist gelmiştir. Bunların 6.5 milyonu özel turist olup, geri kalanların tedavi ücretleri ise sosyal sigortalarca ödenmiştir. Almanya'da tedavi ücretlerinin büyük bir kısmı kamu ve sosyal sigortalarca karşılandığından, tüm yıl boyunca kür talebi sayesinde kürlerin yıl boyunca devamı ve kaynak temini kolaylaşmaktadır. Tesislerin doluluk oranları da bu nedenle düşmemektedir. Termal küre gelenlerin ortalama gecikme sayısı 1983 yılında 14 gündür. Almanya'da termal su ve çamur banyolarına ilgi giderek artmaktadır. 1988

yılında bu tesislere 2.7 milyon turist gelmiştir. Almanya'da sağlık ve termal turizm, etkin diğer turizm çeşitleri (Kongre, kış sporları, golf, vb.) ile çok iyi bir şekilde entegre edilerek başarılı bir uygulama gerçekleştirilmektedir. Alt ve Üstyapı tesisleri ve gerekse tıbbi uygulama, teknik ve bilimsel yönden oldukça ileri sistemler yapılmaktadır. Eski tesislerin de en kısa zamanda çağdaş düzeye getirilmesi devam etmektedir. Almanya, bu nedenle diğer Avrupa ülkeleri içerisinde klasik termalizm uygulaması yönünden çok eski yıllardan beri önemini korumuş ve gelişmiş bir ülke olarak görülmektedir.

Fransa, sağlık turizmi ve termal turizm açısından gelişmiş bir ülkedir. Termalizmde toplam 70 bin kişi istihdam edilmekte olup, bunun %38'i devamlı personel olarak çalışmaktadır. Resmi olarak 104 adet termal tesisten yaklaşık 650 bin kişi yararlanmaktadır. Bu küristlerin %94'ü sosyal sigortalar ödemelerinden yararlanarak tedavi olmuştur. Teknoloji, alet, ekipman tıbbi uygulama açısından Fransa, Avrupa'da da diğer ülkelere nazaran oldukça ileridir.

Macaristan'a 1987 yılında 10 milyondan fazla yerli ve yabancı turist gelmiştir. Son yıllarda Macaristan Demirperde ülkesi olmasına rağmen termal turizmi diğer turizm çeşitleri ile iyi bir şekilde entegre olarak uygulamış ve turizmde ilerlemiştir. Termal tesislerin doluluk oranını bu şekilde arttırmayı başarmıştır. Sağlık turizmi gelişmektedir.

Japonya'da kaplıca amaçlı olarak Beppu şehrine yılda 13 milyon kişi gelmektedir. Bunun büyük bir kısmı termal turizm amaçlıdır.

İtalya'da 360'ın üzerinde tesis bulunmaktadır. Termal turizmle ilgili yatırımlar ve tesislerdeki gelişmeler son yıllarda hızlanmıştır. Aynı şekilde İspanya ve Yunanistan da termalizmde yatırımlara hız vermek için çalışmalar yapmaktadırlar.

Romanya'daki tesisler eskimiş olup eski önemini kaybetmiştir.

Sonuç olarak termalizmin Dünya'da en çok Avrupa ülkelerinde yerleşip geliştiği görülmektedir.

TÜRKİYE'DE TERMAL TURİZM

Türkiye, jeolojik açıdan Alpin Orojenik Kuşağı olarak adlandırılan genç bir dağ zinciri ve aynı zamanda önemli bir jeotermal enerji kuşağı üzerinde yer almaktadır.

Yeryüzünde sıcaklıkları 20-100° C arasında değişebilen ve sayıları 1000-1200 civarında olduğu söylenen mineralize termal su kaynakları ile bazı buhar çıkışlarının mevcudiyeti, yeraltında ve derinlerde yer alan, sıcaklıkları 230° C'nin üzerinde olabilen rezervuarın (hazne kaya) varlığı, genç volkanizma ile tektonik yapıların mevcudiyeti, termal alanlardaki gelişmiş alterasyon zonlarının varlığı bize termal kaynaklar ve jeotermal enerji yönünden yurdumuzun ne denli büyük bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. M.T.A Genel Müdürlüğü'nün bugüne kadar yapmış olduğu çalışmalarda 310 adet mineralize termal su kaynağı, 215 adet madensuyu kaynağı, 85 içmece kaynağı, 15 diğer tür kaynak olmak üzere toplam 625 adet şifalı su kaynak grubu tesbit edilerek etüd edilmiştir.

Bugüne kadar yapılan jeolojik ve hidrojeolojik etüdlere sonunda termal suların debi ve sıcaklıkları artırılarak istenilen potansiyelin yaratılması amacı ile termal turizm civarında (Kaplıçalarda) 100'ün üzerinde sıcak su sondajı yapılarak termal turizm açısından büyük bir potansiyel yaratılmıştır. Bu çalışmalar jeotermal enerji araştırmaları ile birlikte yürütülmüştür.

Türkiye, jeotermal kaynak zenginliği bakımından Dünya'da ilk on ülke içinde yer almaktadır. Termal sularımız; debi ve sıcaklıkları, miktarları, çeşitli fiziksel ve kimyasal özellikleri, yani; nitelik ve nicelikleri bakımından Avrupa'daki termal sulardan daha üstün olup, geniş bir tedavi alanı sağlamaktadır. Yurdun her bölgesinde yaygın olarak yer almakta ve diğer turizm çeşitleri ile de içiçe bulunmaktadır.

Üç tarafı denizlerle çevrili ve uzun bir kıyı bandına sahip olan ülkemiz turizm için elverişli iklim ve çevre koşullarına, doğal ve kültürel değerlere sahip olmanın yanı sıra termal sular, kaplıcalar, içmeler açısından da çok büyük bir potansiyele sahip olduğu açık olarak görülmektedir. Geniş bir tür çeşitliliği, büyük bir su potansiyeli ile etkin kür merkezlerinin yaratılması mümkün görülmektedir.

Yapılan incelemelere göre, termal turizm açısından önemi belirlenmiş 40 adet termal kaynağın mevcut su potansiyeline göre ve termal kürlerde bir günde kişi başına 350 litre termal su tüketileceği varsayımı ile yapılan hesaplamada: 400 bin termal yatak / gün'lük bir potansiyelin var olduğu belirlenmiştir. Yapılan bu hesaplama,

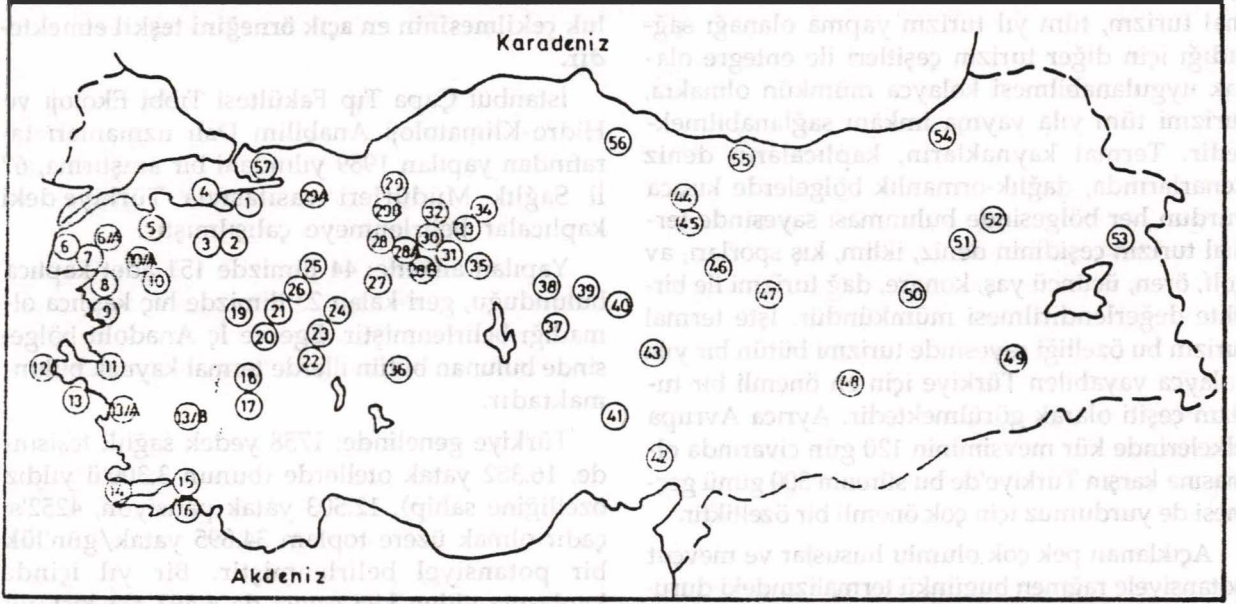
sadece önemli 40 kaplıcanın potansiyelini vurgulamaktır. Türkiye'deki mevcut termal kaynaklar ile üretim yapılan sondaj kuyularının toplam debilerine göre yapılan hesaplamalarda çok büyük rakamlar çıkmaktadır.

Yapılan genel hesaplamalara göre, Türkiye'deki mevcut termal kaynakların ve kuyuların bir günlük toplam üretim miktarı ile günde bir milyon kişinin termal banyo yapabileceğini ortaya koymaktadır. Bu da önemli bir termal su ve termal yatak potansiyelini oluşturmaktadır. Ancak, bu rakamlar stabil değildir. Çünkü; önemli olan, aktif olarak kullanılan termal kaynakların debilerini, mevcut kuyuların üretimlerini arttırmak amacı ile her gün yeni sondajlar yapılarak mevcut potansiyel arttırılmaktadır. Bugüne kadar yapılan araştırma ve sondajlar sonunda 2-3 lt/sn debisi olan mineralize temas kaynakların civarına yeni kuyular açılarak 25-60 lt/sn debide üretim yapılan yeni termal sistemler yaratılmış ve mevcut potansiyel büyük ölçüde arttırılmıştır. Ayrıca termalizmde, termal suyun entegre olarak ısı enerjisinden yararlanarak ısıtma ve diğer konularda termal suyun kullanılması sonunda, termal su talebi arttığından mevcut sondajlar da buna bağlı olarak her gün artmaktadır. Bu nedenle, mevcut potansiyel belli alanlarda hızla artmaya devam etmektedir.

Eski verilere göre yurdumuzda yaklaşık 270 adet kaplıca-içmece-ılıca tesisi bulunmaktadır. Resmi olmayan kayıtlara göre 190 civarında kaplıcamız vardır. Bu konuda sağlıklı istatistik bilgileri yoktur. Bu konu aynı zamanda Avrupa ülkeleri için de geçerlidir. Avrupa'da özellikle Almanya'da veriler; kaplıcalar birliği ve işletmelerce belirlenmektedir.

Türkiye'de turizm hareketleri ve yatırımları, özellikle deniz turizmi, kültür ve ören turizmi üzerine yoğunlaşmış olup, gelişmiş turistik tesis ve sistemler belli alanlarda toplanmıştır. Deniz kenarında turizm sezonunun 6 ayı geçmemesi nedeni ile bu alanlarda tüm yıl turizm yapma imkânı sınırlı olmaktadır. Bu nedenle işletmelerde sezon dışı zamanlarda doluluk oranlarının çok düşmesi, istihdam sorunu, kış aylarında zarar etme sebebi ile tüm yıl turizm yapma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Olumsuz bu duruma çözüm olarak turizm çeşitliliğini arttırarak entegre bir uygulama sayesinde tüm yıl boyunca turizm yapma çareleri aranmaktadır.

Türkiye'nin gündemde olan sorunu budur. Ter-

- 1- İstanbul Yalova Kaplıcası (TM)
- 2- Bursa Kükürtlü Kaplıcası (TM)
- 3- Bursa Eski Kaplıca (TM)
- 4- Bursa Armutlu Kaplıcası
- 5- Balıkesir Gönen Kaplıcası
- 6- Çanakkale Kestaneli Kaplıcası
- 6/A- Çanakkale Çan Kaplıcası
- 7- Edremit Güre Kaplıcası
- 8- Balıkesir Edremit Derman Kaplıcası
- 9- İzmir Dikili Kaplıcası
- 10- Balıkesir Hisarlıca Kaplıcası
- 10/A- Balıkesir Pamukçu Kaplıcası
- 11- İzmir Balçova Kaplıcası
- 12- İzmir Çeşme Kaplıcası (TM)
- 13- İzmir Doğanbey Kaplıcası
- 13/A- İzmir Kuşadası Davutlar Kaplıcası
- 13/B- Aydın Alangüllü Kaplıcası
- 14- Muğla Bodrum Karaada Kaplıcası
- 15- Muğla Köyceğiz Sultaniye Kaplıcası (TM)
- 16- Muğla Köyceğiz Küçükkağaç Kaplıcası (TM)
- 17- Denizli Pamukkale Ecirli Kaplıcası (TM)
- 18- Denizli Pamukkale Karahayıt Kaplıcası (TM)
- 19- Kütahya Simav Eynal Kaplıcası (TM)
- 20- Kütahya Simav Gediz Kaplıcası (TM)
- 21- Kütahya Gediz Muratdağı Kaplıcası (TM)
- 22- Afyon Sandıklı Hüdaî Kaplıcası (TM)
- 23- Afyon Ömer Gecek Kaplıcası (TM)
- 24- Afyon Gazlıgöl Kaplıcası
- 25- Kütahya Harlek Kaplıcası (TM)
- 26- Kütahya Yoncalı Kaplıcası
- 27- Eskişehir Sıcaksuları ve Hasırca Kaplıcası
- 28- Eskişehir Sarıcakaya Kaplıcası
- 28/A- Eskişehir Yarıkkı Kaplıcası
- 28/B- Eskişehir Hamamkarahisar Kaplıcası

- 29- Bolu büyük Kaplıca
- 29/A- Sakarya Akyazı Kaplıcası
- 29/B- Bolu Mudurnu Babas ve Sarıot Kaplıcası
- 30- Ankara Beypazarı Dutlu Kaplıcası
- 31- Ankara Ayaş Kaplıcası ve İçmeleri
- 32- Ankara Ayaş Karakaya Kaplıcası
- 33- Ankara Kızılcahamam Kaplıcası (TM)
- 34- Ankara Seyhamamı Kaplıcası
- 35- Ankara Haymana Kaplıcaları
- 36- Konya İlgın Kaplıcası
- 37- Kırşehir Terme Kaplıcası
- 38- Kırşehir Çiçekdağı Kaplıcası
- 39- Nevşehir Kozaklı Kaplıcası
- 40- Yozgat Cavlak Kaplıcası
- 41- Niğde Çiftahan Kaplıcası
- 42- Adana Haruniye Kaplıcası
- 43- Kayseri Bayramhacı Kaplıcası
- 44- Amasya Gözdek Kaplıcası
- 45- Amasya Terziköy Kaplıcası
- 46- Sivas Sıcakçermik Kaplıcası (TM)
- 47- Sivas Balıklıçermik Kaplıcası
- 48- Diyarbakır Çermik Kaplıcası
- 49- Siirt Billuris Kaplıcası
- 50- Bingöl Kös Kaplıcası
- 51- Erzurum Ilıca Kaplıcası
- 52- Erzurum Pasinler Kaplıcası
- 53- Van Erçiş Yılanlı Kaplıcası
- 54- Rize Ayder Kaplıcası (TM)
- 55- Ordu Fatsa Kaplıcası
- 56- Samsun Havza Kaplıcası
- 57- İstanbul Tuzla İçmeleri

(TM) - Turizm Merkezi

mal turizm, tüm yıl turizm yapma olanağı sağladığı için diğer turizm çeşitleri ile entegre olarak uygulanabilmesi kolayca mümkün olmakta, turizmi tüm yıla yayma imkânı sağlanabilmektedir. Termal kaynakların, kaplıcaların deniz kenarlarında, dağlık-ormanlık bölgelerde kısaca yurdun her bölgesinde bulunması sayesinde termal turizm çeşidinin deniz, iklim, kış sporları, av golf, ören, üçüncü yaş, kongre, dağ turizmi ile birlikte değerlendirilmesi mümkündür. İşte termal turizm bu özelliği sayesinde turizmi bütün bir yıla kolayca yayabilen Türkiye için en önemli bir turizm çeşiti olarak görülmektedir. Ayrıca Avrupa ülkelerinde kür mevsiminin 120 gün civarında olmasına karşın Türkiye'de bu sürenin 300 günü geçmesi de yurdumuz için çok önemli bir özelliktir.

Açıklanan pek çok olumlu hususlar ve mevcut potansiyelle rağmen bugünkü termalizmdeki durumumuz pek iç açıcı değildir. Termal turizm, altyapı ve tesislerin işletilmesi yönünden Türkiye diğer ülkelere nazaran oldukça geri kalmıştır.

Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgesi almış termal yatak sayısı 3300 yatak/gün, yatırım belgesi almış termal yatak sayısı ise 3800 yatak/gün civarındadır.

Sonuç olarak, Türkiye'deki resmi kayıt ve belgelere göre toplam 7000 termal yatak/gün civarında bir belgeli termal yatak mevcudiyeti görülmektedir. Bu, Turizm Bakanlığı'nın belge vermiş olduğu kayıtlı, tescilli kaplıcalara ait konaklama tesislerindeki yatak sayısına ait verilerdir. Bunların dışında pek çok kaplıca tesisi ve standartların altında yatak potansiyelimiz bulunmaktadır. Bu tesisler oldukça iptidai tarzda olarak çalıştırılan tesislerdir.

Yurdumuzda 190'nın üzerinde kaplıca tesisinin varlığına rağmen, bugün mevcut statüye göre Sağlık Bakanlığı'ndan ruhsat almış kaplıca tesis sayısının 20'yi geçmediği görülmektedir. Belgeli ve kayıtlı olmayan kaplıca ve bunlara bağlı konaklama tesislerindeki muhtemel yatak sayısı 35 bin yatak/gün'ün üzerindedir. Ancak bu termal yatak sayısı kaplıca otelleri-motelleri, kısmen de pansiyonları ve çadırları kapsadığından niteliği standartların çok altındadır. Sonuç olarak, termal su potansiyeli ile termal yatak arasında büyük bir farklılık bulunmaktadır. Büyük bir termal yatak yaratma kapasitemiz bulunmasına rağmen, mevcutların çok küçük miktarda ve tesislerin iptidai şartlarda olması, varlık içinde yok-

luk çekilmesinin en açık örneğini teşkil etmektedir.

İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Tıbbi Ekoloji ve Hidro-Klimatoloji Anabilim Dalı uzmanları tarafından yapılan 1989 yılındaki bir araştırma, 67 İl Sağlık Müdürleri vasıtasıyla Türkiye'deki kaplıcalar belirlenmeye çalışılmıştır.

Yapılan ankette; 44 ilimizde 151 adet kaplıca bulunduğu, geri kalan 23 ilimizde hiç kaplıca olmadığı belirlenmiştir. Ege ve İç Anadolu bölgesinde bulunan bütün illerde termal kaynak bulunmaktadır.

Türkiye genelinde; 1758 yedek sağlık tesisinde, 16.382 yatak otellerde (bunun 3.300'ü yıldız özelliğine sahip), 12.503 yatak pansiyon, 4252'si çadır olmak üzere toplam 34.895 yatak/gün'lük bir potansiyel belirlenmiştir. Bir yıl içinde kaplıcaya giden kişi sayısı da 6.593.223 kişi/yıl olarak tespit edilmiştir. Bu miktara gününbirlikçi kürist sayısı da dahildir. Sonuç olarak, ülke nüfusunun %12'sinden fazla bir kesiminin kaplıcaya gittiği ortaya çıkmaktadır. Bu da iç turizm açısından önemli bir potansiyeldir.

Termal kürist sayılarında hızlı bir artış gözlenmektedir. Önceki yıllarda yapılan anket ve araştırmalara göre, 1977 yılında 2.560.500 kişi olarak belirlenen kürist sayısı, 1982'de 2.950.000 kişi/yıl, 1990'da ise 6.593.223 kişi/yıl'a artarak önemli bir iç turizm potansiyelini oluşturmaktadır.

Araştırmalara göre, belirlenen bu değerler belli bir düzeyde olan kaplıcaların değerlendirilmesi ile tespit edilmiştir. Son üç yılda bu konuda hızlı bir gelişme görülmekte olduğundan kesin rakamların yapılacak bir proje ve planlama kapsamında belirlenmesi sağlıklı sonuçlar alınması bakımından kaçınılmaz olmaktadır.

Son yıllarda termal turizmin ve sağlık tesisleri yatırımlarının hükümet tarafından teşvik edilmesi, termal sulara ve kaplıcalara sahip olan kuruluşların bu tür yatırımların ekonomik ve kârlı yatırımlar olduğunu ve halk sağlığına olan etkinliğini anlamaları üzerine, bazı özel sektör, valilikler ve dolayısı ile il özel idareleri, belediyeler mevcut tesislerini iyileştirmeye veyahut yenilerini yapmaya başlamışlardır. Özel idarelerin işletme esnasındaki bürokratik engelleri kaldırmaları, eleman, malzeme temininde rahat hareket edebilmelerinin sağlanması için halka açık şirketler kurarak, yatırımların daha kolay

ve sisteme uygun tarzda yapımını sağlamaya çalışmaktadırlar. Avrupai anlamda termal sistemlerin (Termal otel-termal kür merkezi ve ek-lentileri) bu konuda profesyonelleşmiş ekip işle-tme, alt-üstyapı tesisleri ile işletilmeleri zorunlu olduğundan bu uygulamayı Türkiye'de en iyi bir şekilde yapabilecek olan, özel sektördür. Kamu-nun da özel sektör tavrı ile bu işe girmesi şartı so-nucunda istenilenler gerçekleştirilebilir. Bu hu-susta son zamanlarda Türkiye'de çok hızlı gelişmeler olmaktadır. Bunun da nedeni, doğal kaynakların daha iyi kullanıldığında kârlı yatırımları yarattığının anlaşılmasında yat-maktadır.

Bu uygulamaya en çarpıcı örnek Balıkesir Gönenkaplıcaları'dır. Gönen Kaplıcaları İşletme-si A.Ş.'nin %75 hissesi Gönen Belediyesi'ne ait, geri kalan hisse özel sektör ve halk aittir. Yıldız oteli 3 yıldızlı, Park Otel ise 2 yıldızlı turistik termal otelleridir. Toplam yatak sayısı 400 termal yatak/gün'dür. Bir yıldızlı otel ile toplam yatak sayısı 560 yatağa ulaşmaktadır. Otelde termal havuz, özel banyolar, kısmi kür merkezi bulunmaktadır. Kaplıcaların 1990 yılı cirosu 9.5 milyar TL. civarında olup, 1991 yılı kârı da 2 milyar TL. olarak beklenmektedir.

Termal tesisler ve 1400 konut, Gönen Merkezi Jeotermal Enerji Sistemi ile ısıtılmaktadır. Tesis-ler tüm yıl açık olup, ayrıca 56 adet tabakhane-nin proses sıcak suyu aynı sistemle sağlanmak-tadır. Yıllık ortalama doluluk oranı yüksektir. Gönen'de merkezi jeotermal ısıtma ile büyük bir ekonomi, konfor ve temiz hava sağlanmıştır. Jeotermal akışkanlardan entegre olarak yararlanı-lan Türkiye'de ilk projedir. Termal sulardan şehir ve termal tesis ısıtması, sanayide yararlanma, seracılık ve termalizmde (Balneoterapi'de) kullanma şekli ile proje şekli olarak 1990 yılında Fransa'da jeotermal projeler arasında bir-inci seçilmiştir.

Diğer bir örnek ise İzmir-Balçova Termal Tu-ristik Tesisleri'dir. Termal otel 3 yıldızlı olup, 400 yataklıdır ve kapalı termal havuzu, açık yüzme havuzu, spor sahaları, geniş kür parkı ve yürüyüş alanları ve termal kür merkezi bulun-maktadır. Kür merkezinin bazı eksiklikleri giderilerek ve kür merkezinin gerekli personeli tamamlanmış, Avrupai düzeye çıkarılıp iyi bir işletme ve pazarlama ve tanıtma sayesinde Tür-kiye'de etkin bir termal merkez olabilir.

SON BİRKAÇ YIL İÇERİSİNDE BAŞLAYAN YENİ TESİS YATIRIMLARI

1- Özel sektör tarafından ilk termal yatırım Afyon, Ömer-Gecek'de Oruçoğlu Holding tarafından başlatılmıştır. Üç yıldız ve 200 ya-taklı bir otel, kür merkezi, kür parkı ve yöre halkına hitap edecek kaplıcadan oluşan tesisin Mayıs 1991 ayı itibari ile inşaatının büyük bir kısmı bitirilmiştir.

2- Afyon, Ömer'de yatırımı planlanan Öztur Termal Turizm Tesisleri, Özerler Holding A.Ş.'ye ait olup yatırım projeleri ile diğer çalışmaları tamamlanmış ve yatırıma hazır hale getirilmiş-tir. Turizm Bakanlığı'ndan yatırım belgesi alın-mıştır.

3- Balıkesir-İzmir yolu üzerinde ve Balıke-sir'e 10 km. uzaklıkta, 80 dönüm arazi üzerinde, Avrupa standartlarında bir turistik termal tesis kurulması Balıkesir Valiliği'nin önderliğinde planlanmıştır. Yatırımın kısa sürede gerçekleştirilmesi, gerekli finansmanın sağlanabilmesi amacı ile halka açık bir anonim şirket kurulmuş ve bu şirkette; Balıkesir Özel İdaresi, Balıkesir Belediyesi, Pamukçu Belediyesi'nden oluşan kamu ortaklığının payı %20 civarındadır. Geri kalan %80 hisse halka ve özel sektöre aittir. Şir-ketin sermayesi 4 Milyar liradır. Kurulan A.Ş. gerekli fizibilite ve projeleri hazırlamış, Turizm Bakanlığı'ndan yatırım belgesini almış, Şubat 1991'de fiilen yatırıma başlayarak tesisin 1. katını tamamlamıştır. Bu tesiste; Avrupa stan-dartlarında kür parkı, kür oteli ve kür merkezi bulunmaktadır. Geniş bir rekreasyon alanı içinde suni gölcükler bulunan bu kompleks ayrıca yol üstü parkı ve yol üstü kaplıcası ile çok amaçlı entegre bir sistemdir. Bu özelliği ile Türkiye'de özel sektörün bu standartta halen yapmakta olduğu 2. tesisidir.

4- Çankırı, Çavundur'da özel idarenin büyük hisse ile ortak olduğu A.Ş., bir termal tesis yap-maya başlamıştır. Ancak bu tesis diğer tesislere göre daha farklı ve daha küçüktür.

5- Amasya, Gözlek'de termal turistik tesis ku-rulması için Amasya Valiliği, gerekli projelerini hazırlamış ve 1991 yılı içinde temel atmak üzere hazırlıklarını tamamlamak üzeredir.

6- Tokat, Reşadiye'de Reşadiye Belediyesi tarafından bir turistik termal tesisin projesi ta-mamlanmıştır. Üç yıldızlı ve 120 yataklı turistik otel ile kür merkezinin 1992 yılında temelini

atılması beklenmektedir.

7- Sivas, Balıklı Turistik Termal Tesisleri için Sivas Valiliği Özel İdare Müdürlüğü proje çalışmalarını başlatmış olup, çalışmalar halen devam etmektedir.

8- Çanakkale Kestanbol'da deniz kenarında 4 yıldızlı, 400 yataklı termal tesis kurulması ile ilgili gerekli projelendirmeler yapılmış olup, Çanakkale Valiliği Özel İdare Müdürlüğü tarafından yatırım başlatılmıştır. Yatırımın takriben %10'luk kısmı yapılmıştır. Ancak ödeneksizlik nedeni ile yatırım durmuştur. Bu tesis, toplam 38.000 m² inşaat alanına sahip büyük bir kür merkezi, kür oteli ve kür parkından oluşmaktadır.

9- Kütahya, Gediz Kaplıcası yöresinde bir otel ve onun içerisinde bir kür merkezi yatırımı; Gediz Belediye Başkanlığı, İller Bankası ve Kalkınma Bankası kredilendirmesi ile başlamıştır. Yaklaşık 100 yatak kapasitesi olan bu tesisin %60 inşaatı tamamlanmış, ancak yine belediyenin mali imkânsızlığı nedeniyle yatırım durmuştur.

10- Afyon, Gazlıgöl'de sadece kaplıca, kaplıca hamam karışımı bir yatırım 1986 yılında Afyon Belediye Başkanlığı tarafından başlatılmış ve 1989 yılında işletmeye alınmıştır.

11- Samsun Havza'da 2000 m² büyüklüğünde bir kaplıca-hamam kompleksi belediye tarafından yapılmış, yapılan tesis belediye tarafından kendisini iki yılda geri ödeyecek şekilde kiraya verilmiştir.

12- Rize, Ayder'de Rize Valiliği'nin büyük bir hisse ile ortak olduğu Ayder Termal Turizm A.Ş. tarafından bir kür merkezi, projelendirilerek yatırıma başlanılmış, yatırım %90 boyutunda tamamlanmıştır. 1991 yazında işletmeye alınması beklenmektedir. Bu kür merkezi yaklaşık 2000 m² büyüklüktedir. Bu kür merkezi civarında aynı şirket tarafından bir kür oteli-dağ oteli ile ilgili hazırlıklar tamamlanmış 1991 yazında inşaat başlanması beklenilmektedir.

13- Afyon, Ömer'de 35 adet motel tipi konutun gerekli temel su sistemi ve ısıtma tadilatları ile yenilenmeleri 1989 yılı sonunda bitirilerek özel sektöre kiraya verilmiştir. Toplam 100 yatak kapasiteli olan bu tesis; bir yüzme havuzu, lokanta ve eski kaplıcası ile birlikte yılda takriben 800 Milyon TL. kira getirecek şekilde özel idare tarafından kiraya verilmiştir.

14- Salihli termal tesisleri motel özelliğindedir. Motellerde termal su ve küvet bulunmaktadır. 50 adet motelin bulunduğu yerde güzel bir doğal çevre vardır. İşletmede yaz kış doluluk yaşanmaktadır. Tesisler 1989 yılında devreye girmiştir.

15- Balıkesir-Hisarköy'de Balıkesir Valiliği tarafından bir otel ve kaplıca havuzu ve kaplıca tesisi inşa ettirilmiş olup, bu tesislerin 1991 yazında açılması beklenmektedir.

16- Kütahya Yoncalı'da Kütahya Valiliği Özel İdare Müdürlüğü yatırımı olarak Yoncalı Termal Tesisleri Avrupa standartlarında projelendirilmiş ve tesislerin temeli 1990 yazında atılmıştır. 3 yıldızlı ve 120 yatak kapasiteli termal otel, kür merkezi, açık ve kapalı havuzları olan bu kompleksin inşaatı halen devam etmektedir.

17- 400 yatak kapasiteli olan İzmir Balçova Termal Tesisleri'nin yanında bulunan temiz sulu açık ve kapalı havuzlar tesislerin kârlılığını arttıran birer unsur olarak görülmüş, ancak yıllardır tam kapasite olarak devreye giremeyen otelden ayrı bir durumdaki kür merkezinin 1991 yılında tam olarak devreye girmesi beklenmektedir. Kür merkezi kârlılığını yavaş yavaş ortaya çıkarmaktadır.

18- Aydın Valiliği Özel İdare Müdürlüğü, Aydın Germencik Alangüllü'de bir kür merkezi-kaplıca, yanında konaklama ünitesi, restoran olan bir kompleksin yatırımına 1990 yılında başlamıştır. Halen inşaatı devam etmektedir.

Son yıllarda termalizmde (kaplıca turizmi) hızlı gelişmeler olduğu açıkça görülebilmektedir. Dileğimiz; amaç ve tekniğe uygun tesislerin yapılması, öncelikle iç turizmde ve sonra da dış turizmde talebe en iyi şekilde cevap verebilen termal tesislerin ortaya çıkmasıdır.

TERMAL TURİZMİN TÜRKİYE'DE GERİ KALMA NEDENLERİ

Avrupa ülkelerine göre daha fazla termal kaynağa, potansiyele sahip olmamıza rağmen, Avrupa düzeyinde, üç ana bölümü içeren ve ruhsat almış bir termal tesisimiz yoktur. Sayısı ancak parmakla sayılabilecek kadar az ve sadece konaklama tesisi olarak kabul edilebilecek 9-10 kadar tesisimiz vardır. Kür ünitesi olarak, gerçek manada, modern anlamda bir tesisimiz yoktur. Bugün yapılan uygulamalarda mevcut tesislerin büyük eksiklikleri vardır. Termal su, bu tesisler-

de bilinçsiz bir şekilde ve çeşni olarak, hamam uygulaması şeklinde kullanıldığı için Türkiye, Avrupa ülkelerindeki tesis ve uygulama mukayese edildiği takdirde; çok gerilerde kalmış bir ülke olarak görülmektedir.

İşte bu olumsuz durumu yaratan nedenler ve sorunlar birkaç ana başlık altında açıklanacaktır.

● Türkiye'de termal suların yasalara göre kesin sahibi ve direkt sorumlusu olan bir kurum ve kuruluş yoktur.

● Mevcut kanunlar ile yönetmelikler ve diğer mevzuat güncel talep ve şartlara uygun değildir.

● Yetki ve sorumluluklar farklı kurum ve kuruluşlarda toplanmıştır. Yetkililerin kısa sürede ve sık sık değişmesi sunucunda görüş, fikir ve yatırımlarda devamlılık arz etmemekte ve bu durum olumsuz bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

● Kurum ve kuruluşlar arasında bilgi iletişimi ve bir koordinasyon yoktur. Yapıcı bir işbirliği gerçekleşmemekte ve her kurum ferdi olarak hareket etmektedir. Bu nedenle de uygulama, yönetmelik, koordinasyon gibi önemli hususlarda kopukluklar meydana gelmektedir. Ayrıca kurum ve kuruluşlar konuya yeterince ilgi göstermemektedir.

● Özel sektör ve kamu yöneticileri, görevlileri termal turizmin alt ve üst yapısı, amacı, işletme, pazarlama, tanıtma, termal su üretimi ve değerlendirilmesi, tıbbi ve teknik uygulama ve tedbirler konusunda yeterince bilgi ve deneyim sahibi değildir. Bu yöneticiler; mevcut yasa ve uygulamalarla, sağlanan kolaylıklar ve gelişen mevzuatla fazla ilgilenmediklerinden yeterince bilgi sahibi olamamaktadırlar. Ayrıca Türkiye'de termal turizm konusunda bir eğitim yapılmamaktadır.

● Tesislerin projelendirilmesi uzman olmayanlarca yapılmakta, termal su taşıma, denizfeksiyon, hijyenik tedbirler, kullanılan ekipman, işletme şekli, kullanılan teknoloji çağdaş bir şekilde olmadığı için ortaya çıkan tesisler yanlış, amaçtan uzak, halk sağlığına aykırı yapılar ve işletmeler şekline dönüşmektedir. Böylece ekonomik olmayan, düzeltilemeyen sistemler oluşmaktadır.

● Bütün termal sular, kaplıca tesisleri ve bunların çevresindeki arazi kamuya aittir. Özel idarelerle belediyeler kaplıcaları önemli bir gelir kaynağı olarak gördüklerinden, bunların,

rakip olabilecek özel sektör tarafından işletilmesini pek arzu etmemektedirler. Bu nedenle, özel sektörün kolayca termal su ve arazi temini şansı yoktur.

● Yatırımın başında özel sektörün termal suya ve araziye güvenceli ve cazip şartlara sahip olarak yatırıma yönelmesi çok zordur. Yasal ve bürokratik engeller ile gerekli işlemlerin tamamlanması da uzun zaman kaybı yarattığından yatırım süruncemede kalmakta ve gerçekleşmemektedir.

● Bir kamu kuruluşu olan özel idare ve belediyelerin, özel sektör kadar iyi bir şekilde tesis kurması, işletmesi, finansman sağlaması, kısa sürede kapital ve profesyonel kadro sağlaması mümkün değildir. Bu nedenle Türkiye'de çağdaş tarzda tesislerin kısa sürede yapılması ve işletilerek pazarlanması, diğer ülkelere tanıtılarak iç ve dış turizme yönelmesi, iç turizm potansiyelinin azami derecede değerlendirilmesi özel sektörün işin başında, termal suya ve araziye sahip olmasının gerçekleştirilmesi ile mümkündür. Bu nedenle Turizm Bakanlığı'nın konuya sahip çıkarak 3487 sayılı yasayı daha da genişletmek sureti ile Türkiye'de bakir ve büyük bir potansiyele sahip olan termal turizmi canlandırması için özel sektörün konuyla ilgilenmesini sağlaması gerekir. Bu da ancak termal su, arazi tahsisi ile finansman kaynaklarının ve termal yatırımların ilgili bakanlıkça koordineli bir şekilde yönlendirilmesi, gerekli usul ve disiplinlerin konması, iletişim ve planlamaların yapılması sayesinde gerçekleşebilecektir.

● Halkımız; termal sularımızın özelliklerini ve etkinliklerini, tedavi şekillerini, kaplıcalardan yararlanma yollarını, yasaların tanıdığı imkânları bilmediğinden, yeterince tesislerden yararlanamamakta veyahut doktorsuz, sağlığa aykırı kaplıcalarda kendi kendine bilinçsiz bir şekilde tedavi olmaya çalışmaktadır.

● Termal kür merkezlerinde, yani diğer bir ifade ile kaplıca tedavi merkezlerinde çağdaş tarzda tedaviyi sağlayacak sayıda uzman doktor ve ekibi yoktur. Mevcutlar da göstermelidir. İhtiyacı karşılayacak kadar uzman hekim eğitimi ve temini sağlanamamaktadır.

6977 sayılı yasayla devlet adına termal suların ve kaplıcaların kullanılmasını sağlayan il özel idarelerinin, mevcut yasa ve yönetmelikleri ile yetkilerinin termal turizm işletmeleri için yeterli olmadığından, kür merkezlerinin işletilme-

sinde pek çok eksiklikler ve aksaklıklar meydana gelmektedir. Yeterli personel ve deneyimleri olmadığı için işletmeler ve yapılan yatırımlar amaçlarından uzak, çarpık bir yapı arz etmektedir. Bu tesislerin kiraya verilmesi ile düzeltilmeyen sistemler oluşmaktadır.

● Kaplıca ve içmece tedavisi ile ilgili kanun, bütçe ve harcırah kanunu ve ayrıca Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar tedavi yönetmelik-tüzükleri, tedavi olan hastaların masraflarının karşılanmasına güncel fiyatlar bakımından yeterli değildir. Türkiye'de 15 Milyonun üzerinde olan romatizmalı ve termal suların yararlanabilecek diğer hastaların, mevcut yasa ve yönetmelikler ile kaplıca-kür merkezlerinden yararlanma imkânları son derecede azdır. Ayrıca yasada belirlenen düzeyde tesisler ve tıbbi tedavi olmadığından uygulamaların yapılabileceği tesisin de son derece kısıtlı olması ayrı bir şanssızlıktır.

● Gelişmiş ülkelerde kür merkezlerindeki tedavi ücretlerinin büyük bir kısmı sigorta tarafından ödenmektedir. Bu uygulamada yıl boyunca kür merkezlerine hasta sevki ve ödeme yapıldığından tesislerin büyük miktardaki geliri bu kanaldan olmakta ve doluluk oranı yükselmektedir. Örneğin Almanya'da özel kürist miktarının yükselmesine rağmen kamu ve diğer sigortaların ödemeleri tesislerin yaşamalarına yardım etmektedir. Türkiye'de de bu uygulamanın gelişmesi hem tedavi olacaklar bakımından, hem de tesisler bakımından etkin olacaktır.

● Halk sağlığı ve tedavide etkinliğin artırılabilmesi için hastane doktoru-kür doktoru enteg-rasyonu yoktur. Bu nedenle hastahanelerde hasta birikimi had safhadadır. Fizik tedavi için 6 ay sonrasına hastaya randevu verilmektedir. Diğer yandan termal merkezler boştur. Tedavi kapasitesi bakımından hastahane ile entegrasyon sağlandığında ve yukarıdaki şartların bir ölçüde gerçekleşmesi sayesinde, tedavi imkânı ve tesislerin gelişmesi büyük miktarda artacaktır.

Özet olarak, açıklanan nedenlerden dolayı alt-üstyapı tesisleri bakımından yeterli olmayan, genellikle zarar eden, halkın sağlığına aykırı bir yapı ve işletme anlayışı kazanmış olan kaplıcalar ortaya çıkmıştır. Şartlara ve tekniğe uygun olmayan bu sistemlerin daha sonra düzeltilmesi ve güncel şartlara getirilmesi çok

zor olmakta ve yenisinden daha pahalıya çıkmaktadır.

Kiraya verilen bu tesisler kâr amacı ile çalıştırıldığından yenileme, tesis ilavesi gibi geliştirici yatırımlar yapılmadığı için gün geçtikçe bozulan ve harabeye dönen tesisler yaratılmaktadır. Yurdumuzda kaplıca kültürünün çok eski tarihlerden beri halk arasında yaygın ve talebi fazla olmasına rağmen, alternatif tesisler (kaplıcalar) olmadığından ve rekabet yaratılmadığından arzu edilmeyen sistemlerde halkımız kendi kendine tedavi olmaya çalışmaktadır.

Son yıllarda bazı valilerimiz, özel idare ve belediyeler termal suların önemini, halk sağlığına olan etkilerini, yatırımların kârlılığını, termal suların turizmde entegre olarak kullanılmasının ekonomikliliğini anladıkları için, Avrupalı düzeyde yeni termal tesislerin yatırımlarına başlamış, şirket kurmak ve bu şirketleri halka açmak sureti ile inşaat halindeki yatırımlara hız kazandırmışlardır. Turistik termal otel ve sağlık tesisi olarak adlandırılan termal kür merkezi için devletçe sağlanan teşvik ve finansmanlardan yararlanmaya başlamışlardır. Bu yatırımların artması ve yeni işletmelerin ortaya çıkması ile rekabet artacak ve eski tesislerin yenilenmesi veya yenilerinin yapılması gerçekleştirilebilir.

TÜRKİYE'DE TERMAL SULAR VE KAPLICALARA İLİŞKİN KANUN VE YÖNETMELİKLER

Bu konuda çıkarılan kanun ve yönetmelikler kronolojik sıra içinde aşağıya çıkarılmış ve bunlar hakkında özet bilgi verilmiştir.

- 1- 1322 tarihli Maadin Nizamnamesi.
- 2- 10.6.1926 tarih ve 927 sayılı (Sıcak ve Soğuk Maden Sularının İstismariyle Kaplıcalar Tesisatı Hakkında Kanun).
- 3-23.6.1942 tarih ve 4268 sayılı Maden Kanunu.
- 4- 11.3.1954 tarih ve 6309 sayılı Maden Kanunu.
- 5- 24.5.1967 tarih ve 6977 sayılı maden kanunu.
- 6- 24.4.1930 tarih ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu.
- 7- 22.5.1953 tarih ve 6068 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu.

8- 12.10.1957 tarih ve 9326 sayılı Fizyoterapi ve Bunlara Benzer Müesseseler Hakkında Nizamname.

9- 5.8.195 tarih ve 5643 sayılı Turizm İşbirliği Nizamnamesi.

10- 15.2.1965 tarih ve 6/4355 sayılı Turizm Müesseselerine Ait Vasıflar Yönetmeliği.

11- 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ve Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği, 2634 sayılı Kanun'a ek madde olarak çıkarılan 3487 sayılı Kanun.

Sıcak ve soğuk maden suları ilk kez (1302 "1886") tarihli Maadin Nizamnamesi'nde de belirtilmiştir. 10.6.1926 tarih ve 927 Sayılı Yasa.

İşletme ayrıcalığı, kamulaştırma ve ihale konularında yargılar getirmiştir. 24.4.1930 tarih ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha yasının 200-210. maddeleri ise başlıca şu konuları kapsamaktadır. Madensularının iyileştirici özelliklerinin ve tesislerinin uygunluğunun Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı (S.S.Y.B.)' nca onanması, kaynak çevresinin vaziyet planının ve madensuyu analiz raporunun S.S.Y.B.'na verilmesi ve madensuları ve kaplıcalar ile ilgili denetimin söz konusu bakanlıkça yapılması, kaynak koruma alanlarının belirlenmesi, kaplıcada doktorun görevlendirilmesi, yörenin kaplıca ve içme yeri olarak duyurulması ve belediyelerce kür vergisinin alınması. 23.6.1942 tarih ve 4268 sayılı yasanın 2. maddesi ise, "*Maden sularının gelir ve giderlerinin, işletilmelerinin veya isteklilere ihalesinin, veya belediye ve köylere bırakılmasının il özel idarelerine bırakıldığı, ancak bu sulardan bileşimi değerli olan veya yer olarak önemli bulunanların gerektiğinde devletçe işletileceği veya ayrıcalık yoluyla isteklilere ihale edilebileceği, bu konuda 927 sayılı yasa hükümlerinin geçerli olacağı ...*" konularını kapsamaktadır.

11.13.1954 tarihinde yürürlüğe konan 6309 sayılı Maden Yasasının 1. maddesine göre, sıcak ve soğuk madensuları, bu yasa kapsamına alınarak, maden sayılmıştır. Bu yasanın 158. maddesi, içmeye ve yıkanmaya ilişkin sıcak ve soğuk maden suları ile kaplıcalara ait hükümleri saklı tutmak kaydıyla 26 Mart 1322 tarihli Maadin Nizamnamesi ve diğer yasaları yürürlükten kaldırmıştır.

Son olarak çıkarılan 24.5.1957 tarih ve 6977 sayılı yasa ile 4268 sayılı yasanın 2. maddesine

şu hüküm bir madde olarak eklenmiştir: "*Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenecek şartlar çerçevesinde, bu suların mülkiyeti il özel idarelerine, belediyelere, köylere, KİT'lere veya anaparasının yarısından fazlası devlete ait olan kuruluşlara devir olunabilir. Bu suretle mülkiyeti devrolunan madensuları, bu idareler tarafından doğrudan veya bunların katılacağı kuruluşlar aracılığı ile işletilebilir. Bu idareler bu sularının mülkiyetini hakiki ve tüzel kişilere devir edemez ve mülk olarak veremezler.*". Ancak bu hüküm, Anayasa'nın 130. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle, Anayasa Mahkemesi'nin Esas 1965/120 -Resmi Gazete 16.11.1965 ve 12056 sayılı kararı ile bozulmuştur.

Kaplıcalar ile ilgili önemli tüzük ise "*Fizyoterapi ve Bunlara Benzere Müesseseler Hakkındaki Tüzük'tür*". (Karar sayısı: 9326, yayın tarihi: 12.10.1957). Söz konusu tüzüğün 1. maddesinde fizik tedavi müesseseleri de bulunması gerekli olan mekânlar ve araçlara yer verilmektedir. II. bölüm ise, kaplıca ve içmelerde yer alacak mekânlar, araçlar ile doktor bulundurma zorunluluğunu kapsamaktadır.

6309 Sayılı Maden Kanunu'dan sonra çıkan 3213 Sayılı Maden Kanunu'nda sıcak ve soğuk mineralize (maden) sular kanun kapsamından çıkarılmıştır. Sonuç olarak, sıcak sularla ilgili olarak 6977 sayılı ve 4268 sayılı yasaların ilgili maddeleri yürürlükte kaymış ve mineralize sıcak ve soğuk sular ile kaplıcalara ait uygulamalar bu kanun esaslarına göre yürütülmeye devam edilmiştir.

2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'na göre çıkarılan "Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği'nin 112-113-144. maddelerinde sağlık tesisleri ile ilgili husular belirlenmiştir. Sağlık tesisleri ile konaklama tesislerinin ilişkili olarak yapılması işletilmesi, sağlık turizmi ve tesislerinin belgelendirilmesi, termal suların kullanılma şekli, tesislerde projelendirme ve kaynakların korunması gibi husular ilgili yönetmelikte belirtilmiştir. Daha sonra 1984 senesinde, Turizm Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında hazırlanan protokol ile Turizm Bakanlığı'na belge almak için yapılacak müracaatlarda projelerin bu bakanlığa müracaat edilmeden önce, imar yasasına göre tastikinden sonra Sağlık Bakanlığı'nca bu projelerin onaylanmasını ve daha sonra Turizm Bakanlığı'na sunulması hükmünü getirmektedir. Ayrıca sağlık tesislerinde

Sağlık Bakanlığı'nca dikkate alınacak projelendirme ve yapılaşma esasları ile ünitelerin nitelikleri belirlenmiştir. Kaplıcadaki asgari şartlar ve şekiller bu protokolda açıklanmıştır. Protokol, Bakanlar Kurulu'nca onaylanmıştır.

Türkiye'deki termal suların, yatırım yapmak isteyen özel sektör tarafından kullanılmasını teşvik etmek, kaplıcaların ve termal suların kullanılmasının çağdaş düzeye çıkmasını sağlamak, mevcutları iyileştirmek, termal suların turizmde en iyi şekilde değerlendirilmelerini, kamu tarafından işletilen tesis ve termal suların diğer yatırımcılarla birlikte kullanılmasını, termal turizmin yurdumuzda kısa sürede gelişmesini sağlamak amacı ile 1988 yılında 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'na 3487 sayılı kanunla ek bir madde ile işlerlik getirmeye çalışılmıştır. Çıkarılan kanunla eklenen ek madde aşağıda verilmiş olup kanunda sözü edilen yönetmelik bugüne kadar çıkarılmadığından 3 yıldır hiçbir işlem yapılamamıştır.

12.3.1982 Tarih ve 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'na Bir Ek madde Eklenmesi Hakkında Kanun

Kanun No. 3487 Kabul Tarihi 27.10.1988

MADDE 1. — 12.3.1982 tarih ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'na aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

EK MADDE 1. — Turizm alanı ve merkezi içerisinde yer alan yıkanmaya mahsus şifalı sıcak ve soğuk maden suları, verilmiş ve kullanılmakta olan haklar ile tapuda müseccel haklar saklı tutulmak üzere, bu Kanun hükümlerine göre turizm yatırımcılarına verilir.

10 Haziran 1926 tarih ve 927 kanun ile 17/6/1942 tarih ve 4268 sayılı Kanunun 24/5/1957 tarihli ve 6977 sayılı Kanunla değişik 2'nci maddesinde belirtilen kurumların yetkileri, ilan edilen turizm alanı ve merkezi içerisinde kalmak şartıyla Bakanlığa aittir. Ancak, özel idarelerin rüsum ve temettü hakları saklıdır.

Turizm alanı ve merkezi içerisinde verilmiş kaynakları tesislerinde tam olarak kullanmak hak sahiplerinin, bu Kanuna göre çıkarılacak yönetmeliğin yürürlüğünden itibaren bir yıl içerisinde, kaynak hakkını tam olarak kullanıp işleteceğini bildirmesi, plan ve projesini Bakanlığa vermesi ve uygun görülmesi şartıyla kaynak hakkından yararlanmaya devam eder. Aksi halde kullanılmakta olan sudan artan miktar

Bakanlıkça isteklere verilir.

Yıkanmaya mahsus şifalı su hakkı almış gerçek ve tüzel kişilerin yaralandıkları kaynak suyu fazlasının tespiti ile yararlanmadıkları kaynak suyu fazlasının işletilme şekil ve şartları, sahalarda yeniden bulunan kaynakların işletilmesine ve diğer hak sahipleriyle olan düzenlemelere ilişkin usul, şekil ve yeterlilikle ilgili hususlar; Sağlık ve Sosyal Yardım, Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlıklarının görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikte gösterilir.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

TERMAL TURİZM VE KAPLICALAR (SAĞLIK TESİSLERİ) İLE İLGİLİ OLARAK TURİZM BAKANLIĞI'NIN YAPMIŞ OLDUĞU ÇALIŞMALAR, UYGULAMALAR VE UYGULANAN TEŞVİKLER

Turizm Bakanlığı, her şeyden önce termal kaynaklarımızı, turizmin çeşitlendirilmesi politikasının önemli bir alt başlığı olarak görmekte ve bu çerçevede değerlendirme yapmaktadır. Ayrıca, sanayileşme ve hızlı şehirleşme sürecine girmiş bulunan ülkemizde, halkımıza; tatil, dinlenme ve sağlıklı yaşam olanaklarının sunulması ile birlikte turizm mevsiminin uzatılması, dolayısı ile yıl boyu turizm işletmeciliği ve nitelikli turizm personelinin sürekli istihdamının sağlanması açısından da değerlendirilmektedir.

Mineralize termal sularla ilgili olarak M.T.A tarafından bugüne kadar yapılmış olan jeolojik-hidrojeolojik etüdümler ile İstanbul Çapa-Tıp Fakültesi Hidro-Klimatoloji Kürsüsü tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarından yararlanılarak Türkiye'deki önemli mineralize termal suların; debileri ve üretim miktarları, termal alanların potansiyelleri, fiziksel-kimyasal bileşimleri ile tedavi etkinlikleri, kaynak koruma alanları belirlenmiştir. Mineralize termal suyun bulunduğu yer; yerleşmeye elverişli alanlar içermesi, iklim değerleri, doğal peyzajı, kaynak-çevre bütünlüğü, yer ve konum özelliği, ulaşılabilirlik ve alt, üstyapı durumları tespit edilerek termal turizm açısından önemli görülen 94 adet termal su kaynağı (kaplıca) ile 10 adet içmece tespit edilmiştir. Konu ile ilgili çalışmalar halen sürdürülmektedir. Bakanlıkça önemli görülen bu ter-

mal merkezlerden 23 adedinin imar plânı, 1990 yılına kadar yaptırılmış ve onaylanmıştır.

Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü'nden alınan 1990 yılına ait verilere göre; yapılan plânlar ile toplam 44 800 yatak kapasitesi yaratılmış bulunmaktadır. Ülkemizde belgeli tesislerden olarak , konaklama ve kür merkezi olarak turizm işletmesi alan tesislerin sayısı 20'dir. Bu tesislerde yaklaşık 3300 yatak bulunmaktadır. 20 tesisin 2 si pansiyon, 18'i ise oteldir. Turizm Bakanlığı'ndan konaklama, kür merkezi olarak turizm yatırım belgesi almış olan tesislerin sayısı ise 16'dır. Bu 16 tesisde toplam 3800 termal yatak bulunmaktadır. Tesislerin tamamlanmasıyla toplam tesis sayısı 36'ya, yatak sayısı da 7100'e yükselmiş olacaktır. Yeni tesislerle bu sayı her yıl değişmektedir.

Kaplıca, içme suyu , deniz suyu, çamur gibi maddeler veya mekanik ve elektrikli araçlar, masaj ve beden eğitimi gibi yöntemlerle insan sağlığını koruma ve tedavi amacı taşıyan sağlık tesisleri ; Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği'nin 112.ve 113. maddeleri uyarınca, Turizm Bakanlığı'nca belgelendirilmektedir. Bu belgelendirme , halen belgeli bir konaklama tesisiyle birlikte yapılmaktadır. Konu ile ilgili hususlar, uygulama ve asgari şartlar Turizm Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında, 1984 yılında imzalanan bir protokol esasları ile belirlenmiştir.

Buna göre; öncelikle imar mevzuatına uygun olarak hazırlanacak projelerin ilgili belediye veya valilikçe onaylanması gerekmektedir. Daha sonra bu projeler Sağlık Bakanlığı'na sunulur, bakanlıkça incelenerek kabul edilmesinden sonra Turizm Bakanlığı'nın incelemesine sunulur ve onaylanması gerekmektedir. Projelerin onaya sunulmadan önce bakanlık yetkililerinin ön görüş ve gerekli tavsiyelerinin alınmasında projelerin kısa sürede sonuçlandırılması açısından yarar görülmektedir.

Turizm Bakanlığı'nca projenin onayını takiben müteşebbise yapacağı tesis için yatırım belgesi düzenlenmektedir. İnşaatın tamamlanmasından sonra ise , yerel idareden alınacak olan iskân ruhsatı ve Sağlık Bakanlığı'ndan alınacak kaplıca işletme ruhsatı ile Turizm Bakanlığı'na işletme belgesi talebi için başvurulabilir. Bakanlık, mahallinde gerekli incelemeleri yaptıktan sonra turistik konaklama , işletme belgesi'ni tanzim ederek yatırımcıya vermektedir.

Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği, 1990 yılında sağlık tesislerinin müstakilen belgelendirilmesi imkânını da getirmekte olup , ayrıca diğer aksayan konularla ilgili olarak da revizyon çalışmaları devam etmektedir. Yönetmelik henüz bu çalışmalar aşamasındadır.

Türkiye'de turizmin hızla gelişmesi tahsisler-teşvikler ve cazip krediler sayesinde olmuştur. Bu nedenle, bakanlığın en önemli konularından birisini de; sağlık tesisleri (Kaplıca , içmece tesisleri) ile ilgili teşvikler oluşturmaktadır. Bakanlığımızdan belgeli, termal turizme yönelik tesisler ; 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu'nda ve daha sonra çıkarılan yasa-kararname ve genelgelerde belirtilen teşvik tedbirlerinden yararlanabilmektedir.

Termal turizm konusunda yatırım yapacak olan müteşebbisler:

1- Kamu arazisini tesis yapmak amacıyla uzun süreli olarak kiralayabilir.

2- Türkiye Kalkınma Bankası'nca her yıl belirlenen ilkeler doğrultusunda bu bankadan kredi kullanabilirler.

3- Telefon ve teleks taleplerine ilişkin her türlü işlem ve tahsis öncelikle yapılır.

4- Yabancı personel çalıştırabilirler.

5- Bu tesisler, turizm alan ve merkezlerinde iseler ; elektrik , havagazı, ve su ücretlerin en düşük tarifeden öderler.

6- Bakanlığımızdan belgeli kaplıca tesislerinin toplam sabit yatırım maliyeti eğer 5 milyar liradan fazla ise , bunlara DPT'ce teşvik belgesi verilir. Bu belgeyi almaları halinde :

-Yüzde 100 yatırım indirimi,

- Yüzde 30 oranında kaynak kullanımı destekleme primi ,

-Finansman fonu,

- Bina inşaat harcı istisnası, orta ve uzun vadeli yatırım kredilerinde vergi , resim ve harç istisnası gibi teşvik tedbirlerinden yararlanabilirler.

7- Eğer toplam sabit yatırım maliyeti 5 milyar liranın altında ise , bunlar ancak %10 kaynak kullanımı destekleme priminden yararlanabilmektedir.

Getirilen bu teşvikler sayesinde Türkiye'de termal turizmin geliştirilmesi ve termal merkezlerde müteşebbislerin yatırım yapma talepleri-

nin artmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Sonuç olarak yurdumuzda termal turizm olgusu, tesislerin ve işletmecilerin nitelik ve niceliklerinin istenilen düzeye ulaşması, ayrıca rekabet ve alternatif tesislerin yaratılması mümkün olacaktır.

Turizm Bakanlığı, yatırımların arttırılmasını teşvik etmek amacıyla bu merkezlerden 17 tane-sini 2634 sayılı Teşvik Kanunu uyarınca, Bakanlar Kurulu kararı ile turizm merkezi olarak ilân etmiştir.

Türkiye'deki termal suların yatırım yapılarak özel sektör tarafından kullanılmasını teşvik etmek, kaplıcaların ve termal suların kullanılmalarının çağdaş düzeye ulaşmasını sağlamak, mevcutları iyileştirmek, termal suların en iyi şekilde değerlendirilmelerini, kamu tarafından işletilen tesis ve termal turizmin yurdumuzda kısa sürede gelişmesini sağlamak, yasal açıdan açık olmayan durumları düzeltmek amacı ile 1988 yılında, Turizm Teşvik Kanunu'na 3487 sayılı kanunla eklenen ek bir madde ile kısmen işlerlik kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu uygulama ile arazi tahsisinin yanı sıra termal suyun da amaca uygun olarak kullanılması şartı ile arazi tahsisi sağlanmıştır.

Sözü edilen kanunla 6977 sayılı yasa gereği il özel idarelerine ait olan termal suların ve kaplıcaların kullanım ve tasarruf hakkı turizm alan ve merkezlerde olmak kaydı ile Turizm Bakanlığı'na geçmiştir. Yani, turizm alan ve merkezlerinde bulunan termal suların tahsis ve kullanım yetkisi, rusum ve temettü hakları baki kalmak üzere Turizm Bakanlığı'na geçmiş olmaktadır. Kanun gereği, bir yönetmeliğin hazırlanarak bir yıl içerisinde uygulamalara başlanması gerekmektedir. Yönetmelik çalışmaları halen devam etmektedir.

Turizm Bakanlığı da birçok termal merkezin araştırma ve planlama çalışmalarını sürdürmekte olup, yatırımlarla ilgili planlamalar devam etmektedir. Ayrıca proje ve diğer belgeleri ile müracaat eden sağlık tesisleri ve termal turizm (termal kür merkezi-termal otel) yatırımcılarına yatırım ve işletme belgesi verilmektedir.

SONUÇ

Termalizm ve balneoterapi, bir otel odasına kapanarak banyodaki termal suya girip çıkmak ve yıkanmakla yapılan bir tedavi ve turizm çeşidi değildir. Termalizm insanların sosyal, psiko-

loik ve sağlık yönünden rahatlamalarını, iyileşmelerini sağlar. Temiz hava, güneş, iklim ve güzel çevre olanakları ile birlikte termal suyun özelliklerinin doğru olarak kullanıldığı amaca uygun tesislerde yaşanarak sağlanır. Sağlıklı ve hasta insanlara aynı anda hitap edebilen ve hizmet veren komplike, özel ihtisas isteyen bir sistemdir. Bu nedenle tesisler, modern anlamda yapıldığı takdirde işe yarar.

Dünya'da gelişen teknoloji ve bilim ile birlikte kür merkezleri, termal oteller de hızla gelişmektedir. Türkiye'deki potansiyeli değerlendirebilmek, uygulama ve tesisleri çağdaş düzeye çıkarabilmek için acil bazı tedbirlerin alınması, konu ile ilgili koordinasyon, iletişim ve eğitimin sağlanması gerekmektedir. Öncelikle üzerinde durulması gereken hususlar şunlardır.

1- Termal suların değerlendirilmesinde ve yatırımlarda etkin rol oynayacak, gerekli koordinasyonun plânlama ve yönlendirmeyi sağlayacak bir kuruluş veya sorumlu yasal bir örgütün kurulması gerekmektedir.

2- Mevcut yasa ve yönetmelikler, teşvikleri, finansman imkânlarını, yatırım ve işletmeleri destekleyen, uygulamaları kolaylaştıran bir hale getirilmelidir. Bu sayede modern anlamda yeni tesislerin kurulması, eski tesislerinde iyileştirilerek istenilen düzeye çıkarılması sağlanabilecektir.

3- Yatırımcılara yatırım başında, uygun ve güvenceli bir şekilde kesin olarak termal su tahsisi ile arazi tahsisinin sağlanması ve bunun bir merkezden koordinasyonu ile takibinin kontrolünün yapılması zorunludur.

4- Termal tesislerin özel sektör tarafından işletilmesi esası hakim olmalı, bu konuda işletme yapması zorunlu olan kamu kurumlarının tesisleri, özel sektör gibi işletebilecek şekilde yetkilendirilmesi ve örgütlenmesi gerekmektedir.

5- Turistik termal konaklama ve kür merkezlerinde (Kaplıcalarda) proje, yatırım ve işletmelerdeki asgari esas ve şartların sağlanabilmesi, termalizmin Türkiye'de hak ettiği yeri alabilmesi için Sağlık ve Turizm Bakanlığı'nca işbirliği yapılarak gerekli hususların tespiti ve acil tedbirlerin alınması zorunludur. Proje, yatırım, işletme, tedavi vb. konularda işlerlik ve ilgi sağlayacak yeni uygulamalar getirilmelidir. Turizm Teşvik Kanunu'na ek olarak çıkarılan 3487 sayılı yasa ile ilgili yönetmelik çok iyi hazırlanarak

bir an önce çıkarılmalıdır.

6- Bugün Türkiye'de 6.5 milyondan fazla insan, Avrupa düzeyinde olmayan ve büyük ölçüde tenkit ettiğimiz termal merkezlere (Kaplıcalara) gitmektedir. Türkiye'de resmi olmayan verilere göre, 10 milyon kişiden fazla insanın romatizma hastalığına sahip olduğu söylenmektedir. Bu talebin yanı sıra Türkiye'de denize ve kıyılara gitmeyen, ekonomik durumu yeterli olan ve harcama yapabilecek önemli bir müşteri potansiyeli bulunmaktadır.

Kaplıcaların Ankara-İstanbul-İzmir-Sivas-Kayseri gibi büyük şehirlerin yakınında veya içinde bulunması, gerek tedavi, gerekse rekreatif amaçlı bir müşteri potansiyelini yaratmaktadır. Uygun yer, altyapı ve tesis, termal suyun doğru kullanımı, modern anlamdaki tesislerin yapılması ve işletilmesi sağlarsa; termal turizm iç turizmde lokomotif görevi yapacak ve dolayısıyla ile büyük bir termal artış sağlanacaktır.

7- Termal otel ve kür merkezi ile kür parkından oluşan termal, kompleks yatırımlarının ekonomikliliği, kısa sürede yatırımı geri ödemesi (3-5 yıl) önemli bir faktördür. Bu nedenle cazip yatırımlardır. Son yıllarda, uygun olarak düzenlenip işletilen termal kür merkezi gelirlerinin, konaklama tesisleri gelirinden birkaç kat fazla olduğu görülmektedir. Bu nedenle, termal merkezlerde iyi bir (Kaplıca) kür merkezi işletmesi esas olmaktadır. Bu sisteme açık ve kapalı yüzme havuzları, uygun rekreatif fonksiyonlar da eklendiğinde talep ve kârlılık daha da artmaktadır. (İzmir-Balçova, Gönen Termal Tesislerinde olduğu gibi.)

Ayrıca termal suyun jeotermal enerjisinden yararlanarak entegre olarak kullanılması, yani; tesis, havuz, sera vb. ısıtılmaları ile sağlanan büyük gelir ve ekonomi sayesinde yatırımlar çok cazip hale gelmektedir.

8- Kaplıcalarda tedavi olmak isteyen, Emekli Sandığı ile S.S.K.'na bağlı emekli ve çalışanlarla ilgili tedavi yönetmelikleri, Sağlık Bakanlığı'nca yeniden ele alınıp güncel şartlara uygun hale getirilmelidir.

9- Kür merkezlerinde çalışacak yeterli miktardaki uzman doktor, terapist gibi uzmanların yetiştirilmesini sağlamak için Sağlık Bakanlığı'na gerekli önlemler alınmalıdır. Ayrıca kamu yöneticileri ve işletmecilerin konu ile ilgili eğitim ve bilgi iletişiminin sağlanması tesislerin

projelerinin uzmanlarca hazırlanması gerekmektedir.

10- İç turizmi geliştirmek amacı ile, öncelikle büyük şehirlerde veya yakınında bulunan termal merkezlerin (Kaplıcaların) bir program ve belli esaslara göre ele alınıp iyileştirilerek modern hale getirilmesi, kaplıca-çevre ilişkisinin korunması, eğer bu sağlanamıyorsa yeni tekniğe göre uygun görülen en yakın araziye termal suyun özelliğini değiştirmeden taşınarak amaca uygun yeni tesislerin yapılmasında yarar görülmektedir.

Bu sayede şehirlerde var olan potansiyelin ve talebin karşılanması mümkün olabilecek, gelişme ve rekabet sağlanabilecektir.

Ayrıca; Kestanbol, Gönen, Balçova, Çeşme gibi denize ve ören yerlerine çok yakın kaplıcalardan en uygun olanlarından bir veya iki tanesi yurtdışı taleplere cevap verebilecek ve Kürist-Turist çekebilecek düzeyde, pilot termal merkezleri haline getirilmeleri için şimdiden gerekli tedbirlerin alınmasında büyük yarar görülmektedir. Avrupa düzeyinde kurulacak pilot termal merkezlerin, diğer turizm çeşitleri (deniz, ören, kongre, 3. yaş turizmi vs.) ile entegrasyonu sağlanarak daha iyi tesis ve işletme, daha ucuz fiyatlar sayesinde yurtdışından turist çekilerek yılboyu turizm yapma olanağı sağlanacaktır. Bu yönü ile de termal turizm, diğer turizm çeşitleri içinde daha etkin bir rol uynamaktadır.

11- Türkiye 'de termal turizm konusunda çeşitli şehirlerde, üniversitelerde, termal merkezlerde panel, sempozyum, seminer gibi toplantılar düzenlenmektedir. Bu toplantılarda, bu işe gönül vermiş sayıları 20-25 kişiyi geçmeyen uzmanlarca, konuya ilişkin bilimsel, teknik görüş ve bilgiler sunulmakta, sorunlar ve öneriler elit bir grubun kendi kendine dert yanmasından illeri gidememektedir. Bunu aşabilmek için termal sular, termal turizm ile ilgili araştırmacı, teknik uzman, işletmeci, tıp uzmanları yöneticiler gibi ilgili topluluğu ve Türkiye'deki tüm kaplıcaları da içine alacak şekilde bir "Kaplıcalar Birliğinin" kurulması zorunlu olmuştur. İlgili kamu ve özel kuruluşların bunu en kısa sürede gerçekleştirmesinde büyük yarar görülmektedir.